

Ako Panićevu i Đurićevu antologiju shvatimo kao poslednji korak završene etape, kao dostojno vraćeni dug našim poznatim klasičnim tekstovima (tož velikoj i trajnoj kulturnoj vrijednosti, koja ipak nije dovoljno adekvatna izvornom pučkom pripovijedanju), poslije čega će se pristupiti izdavanju novih i nepoznatih tekstova, ako ih tako shvatimo, moći ćemo obje ove zbirke, a osobito Panićevu, pozdraviti kao uspjele i dobrodošle. Panićeva se antologija razlikuje od većine ostalih, a i od ranijih zbirki samoga Panića, jednim veoma vrijednim i kod nas nažalost neuobičajenim postupkom: s krajnjom su skrupuloznošću navedeni svi podaci o izvoru objavljenih tekstova, i to redovito na osnovu prvoga objavljivanja, što je zahtijevalo mnogo rada i listanja po zabacnim časopisima, ali je bilo vrijedno truda; među tim podacima govori se o kazivačima, zapisivačima, prvom publiciranju itd., što je sve skladna dopuna Panićevoj misli izraženoj u uvodu, gdje spominje da postoje »dva autora narodne pripovetke — kazivač i skupljač« (str. 12). Radujem se što oštri prigovor, koji sam u prošlogodišnjem »Slov. etnografu« uputila navedenju izvora u Panić-Surepovim »odabranim narodnim pripovetkama«, ovom novom njegovom zbirkom gubi svaku važnost (vremenski račun pokazuje da moje primjedbe nisu mogle tu utjecati na autora). U Đurićevoj je zbirki također navedeno odakle su uzeti pojedini tekstovi, ali na žalost nedovoljno precizno, ponegde tek prema sekundarnim izvorima, pa i netočno (za priču »Škrat« navodi se n. pr. da je uzeta iz Bogdanovićeve zbirke, a tamo je nema; po imenu »škrat« mogla bi ova priča tipa »Rumpelstilzchen« upućivati na neki slovenski izvor).

Da pedantno navođenje izvora nimalo ne smeta književnoj antologijskoj namjeni knjige, najbolji je dokaz Panić-Surepova zbirka. Surepova se antologija i rasporedom tekstova i predgovorom odlikuje među ostalim zbirkama pripovijedaka time što prilazi pripovijeci kao specifičnoj književnoj vrijednosti, koja može biti veoma bliska današnjem modernom čitaocu (usp. osobito str. 11—12). Nemoguće je ovom zgodom ulaziti u sve pojedinosti Đurićeva i Panić-Surepova kriterija pri odabiranju pojedinih tekstova i misli iznesenih u uvodnim člancima, iako bi tu bilo tema za diskusiju. Tek jedna mala napomena: mjerilo po kome je u Panić-Surepovu zbirku unosen samo onaj materijal koji je »prikupljen u srpskoj sredini i zabeležen od Srba skupljača« veoma je relativno i neprecizno, zapravo je to umjetni pokušaj da se nacionalno razgraniči nešto što je u životu nerazlučivo prepleteno i u mnogim iznesenim primjerima podjednako srpsko kao i hrvatsko (posebno je tu delikatan slučaj s muslimanskim pričama). Ukoliko je zbog karaktera edicije neizbježno bilo ograničenje na samu srpsku građu, trebalo je pažljivo obrazložiti kriterije lučenja i upozoriti na njihovu relativnost.

Maja Bošković-Stulli

Rad kongresa folklorista Jugoslavije na Bjelašnici 1955. i u Puli 1954. Uredio Vinko Zganec. Zagreb 1958. 197 str. + 8 slikovnih priloga na umetničkom papiru.

Brez dvoma predstavlja ta zbornik dokument o začetkih organiziranega dela jugoslovenskih znanstvenih delavcev na področju ljudske kulture v povojni dobi. Dejstvo, da so bili pri tem pobudniki etnomuzikologi (pač po konferenci International Folk-Music Councila v Opatiji 1952), se kaže tudi v sporedu obeh prvih kongresov, kjer še prevladujejo teme iz področja etnomuzikologije. A že na Bjelašnici leta 1955 se pojavijo ob teh témah tudi teme splošno zanimivega etnografskega značaja, tako iz ljudskega slovstva (Maja Bošković-Stulli, Napomene uz priču o kralju sa životinjskim obilježjem glave, 105—116; Milenko S. Filipović, Lokalna predanja, zanemarena vrsta usmene književnosti, 137—144) in iz območja ljudskih običajev (Dragutin Đorđević, Lazarice u Leskovačkoj Moravi, 117—124). Podoba razvoja v širino bo še bistveno popolnejša v obeh naslednjih zbornikih (kongres v Črni gori 1956, kongres v Varaždinu 1957), ki sta oba hkrati v tisku. Slovenska folkloristika je v Puli in na Bjelašnici prispevala dve tehtni predavanji: Radoslav Hrovatin, Intonacijski

alfabetar in grafika za leksikografiranje, 173—185, in Zmaga Kumer, Primitivna glasba in ples v slovenski narodni pesmi, 79—90. Tudi pri razpravi o kinetografiji sta sodelovala dva slovenska strokovnjaka: Pino Mlakar, Historijski pregled kinetografskih poskusov, 85—60, in Henrik Neubauer, Osnovi kinetografije i njena primjena u folkloristici, 61—78. Na obeh konferencah so še sodelovali: Jelena Dopuđa, Milica Iljin, Vinko Zganec, Vladimir Skreblin, Vladimir Dvorniković, Cvjetko Rihtman in Onufrij Timko. — Zbornik prinaša tudi poročilo o poteku konferenc v Puli in na Bjelašnici ter o ustanovni skupščini Zveze društev folkloristov Jugoslavije. Dodana so tudi pravila Zveze.

Niko Kuret

Emá Marková, Po stopách krosienok. Slovenský národopis V (Bratislava 1957), str. 47—86. (Slovenská akadémia vied — Bratislava).

Prilog je namenjen tehnici pletenja, koja zadnjih nekoliko decenija od vremena do vremena privlači pažnju, sad etnologa, sad tekstilnih stručnjaka, pače i historika umjetnosti: prepletanje niza paralelnih niti (obično bijelih, rjede u par boja), samim prstima bez pomagala (osim uspravna luka ili okvira, na kome je »osnova« napeta), i to posebnim sustavom zapletanja jedne niti preko druge, čim se redovno dobivaju u isti mah dva istovrsna komada pletiva na dva suprotna kraja »osnove«, sa šupljikastim ornamentalnim (geometrijskim) uzorcima; proizvodi su gotovo isključivo ženske kapice ili pojasi. Na sreću su ti dosadašnji radovi odnosno grada većinom iz različitih zemalja, tako da se iz njih, kad se sintetiziraju, može dobiti već prilično ispunjena slika rasprostranjenja te tehnike pletenja, njenih varijanata i proizvoda u Evropi (i sa područja Egipta).

Autorica u tri poglavlja prikazuje na osnovi svoga svestranoga proučavanja: 1. rasprostranjenje, tehničke i ostale značajke ove vrste pletenja i proizvoda na području Slovačke; 2. pregled toga za čitavu Evropu (s Egiptom) i 3. u sažetu osvrtu onoliko, koliko se da kazati iz prošlosti te vrste pletenja. Pri tome je iskoristila u velikoj mjeri poznatu i manje poznatu literaturu o toj tehnici (dodati bi se moglo od znatnijega Margarethe Hald: *Olddanske Tekstiler*. København 1950. g., i Alfred Bühler-Kristine Bühler-Oppenheim: *Die Textilsammlung Fritz Iklé-Huber etc. (Grundlagen zur Systematik der ges. textilen Techniken)*. Zürich 1948.

Nije bilo očito prilike da iskoristi i učini nam možda ovdje pristupnima nekoliko primjeraka tako pletenih kapica, koje su se nalazile u bivšem Náprstkovu muzeju u Pragu (upravo iz sela Trg kod Ozlja, iz 1882. g., gdje je još u 50-im godinama našega stoljeća bilo dosta u porabi takvih kapica pa bi ih bez sumnje bilo vrlo korisno ispređivati). A kako je poznato, u novije su vrijeme privukli pažnju i neki likovni prikazi toga rada na par poznatih fresaka u Sloveniji (u prvi čas označenoga kao tkanje odnosno tkalačka sprava).

U ovom vrlo korisnom prilogu autorica se služi za oznaku ove tehnike izrazom, koji je u slovačkom jeziku dobio već neko gradansko pravo »pletenje na krosienkach«, dok kod nas ni u hrvatskom ni u slovenskom takva termina nema (mogao bi za tu vrstu pletenja poslužiti jednostavan izraz »zapletna tehnika« ili »zapletanje« kao specifičan za tu vrstu pletenja, za koju u njemačkoj stručnoj literaturi služi termin »Sprangtechnik«). A bio bi takav izraz potreban već zbog toga, što joj ovdje ima ostataka još do novijih vremena, jednako u brojnim muzejskim primjercima ženskih kapica (iz različitih krajeva osim gore spomenutoga kod Karlovca) kao i samoj donedavna održanoj tehnici pletenja na posebnom luku, bez sumnje u posljednjim ostacima (pa je u svoje vrijeme snimana, za Etnografski muzej u Zagrebu, fotografski i filmski). — Ipak još ostaju otvorena pitanja oko te osebuje tehnike i pomagala: gdje joj je ishodišće (vjerojatno jedno mjesto nastanka), kada i kojim putevima i posredstvima se širila (u nekim se slučajevima može slutiti uzor tome u gradanskoj sredini, usvojen na selu).

Milovan Gavazzi